

1. Obiekt 411 KOŚCIÓŁ PARAFII RZYM. - KAT.
P. W. ŚW. KATARZYNY

2. Czas powstania
1285, 1340-1370,
1485, 2 poł. XVII,
1722, 1867

3. Miejscowość
BRODNICA

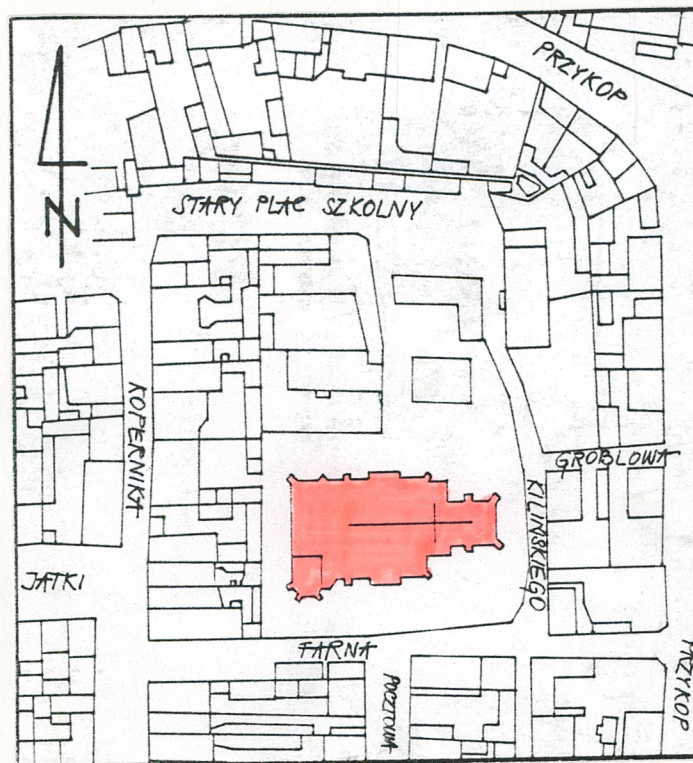
11. Zdjęcia, rzut, przekrój, sytuacja, orientacja

1

2

3

1. Widok na wieżę oraz fragment elewacji pd
2. Plan orientacyjny - skala 1:25000
3. Plan sytuacyjny - skala 1:2000

4. Adres

ul. Farna 1

nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna

województwo kujawsko-pomorskie

gmina loco pow. Brodnicki

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Straisbergk, Strasberg,
Strazberg, Strazberc,
Strosburg, Brodnitz,
Strazberch, Brodnicza

7. Przynależność administracyjna
przed 1.VI.1975 r.

województwo bydgoskie, toruńskie

powiat brodnicki, - - -

8. Właściciel i jego adres
Parafia Rzym.-Kat.
Św. Katarzyny
ul. Farna 1
Brodnica

9. Użytkownik i jego adres

J.W.

10. Rejestr zabytków

Nr A/3/2

data 24.10.1929 r.

12. Autorzy, historia obiektu, określenie stylu.

Parafia została założona w końcu XIII w. przez zakon krzyżacki, poprzez wydzielenie jej z wcześniej istniejącej parafii w Świeciu nad Drwęcą. Parafia farna obejmowała początkowo obszar Brodnicy i nieco oddaloną osadę Niskie Brodno. W średniowieczu przy kościele farnym obok urzędu plebana istniał urząd jego zastępcy. Fundatorem kościoła był zakon krzyżacki lub pleban Mikołaj Wolwelin z Sandomierza. W XIV w. funkcjonowało wezwanie NMP i św. Katarzyny. Od początku XV w. w parafii brodnickiej funkcjonowało Bractwo Bożego Ciała oraz szkoła.

W latach 1554-1598 kościół był w posiadaniu luteranów. W 1509 r. w parafii utworzono Bractwo Rożańca wznowiając jego działalność w 1639 r. W połowie XVII w. do parafii należały miejscowości: Brodnica, Bartniki, Kruszynki,, niskie Brodno, Michałowo, Bobrowiska, Przydatki i Karbowo. Od 1600 do 1921 r. do parafii brodnickiej należał kościół filialny w Żmiejewie wraz z miejscowościami Żmiejewko, Zbiczno i Zarosłe.

W latach 1628-1629 Brodnica była w rękach Szwedów, którzy oddali kościół farny protestantom. W 1655 r. Szwedzi poraz kolejny oddali farę protestantom, która powróciła wraz z miastem w 1659 r. Wnętrze kościoła uległo jednak w tym czasie poważnym zniszczeniom. W 1660 r. nastąpiła druga konsekracja kościoła.

W 1928 r. do parafii należały miejscowości: Brodnica, Podgórz, Wilamowo, Przydatki, Tama Brodzka, Michałowo, Bobrowiska, Karbowo, Niskie Brodno, Bartniki i Kruszynki.

Budowę prezbiterium kościoła farnego rozpoczęto w 1285 r. Korpus nawowy wzniesiono w latach 1340-1370. Około 1370 r. wystawiono część wieżową z jedną tylko, kwadratową wieżą południową wraz z kaplicą Świętego Krzyża (do połowy wysokości). Około 1485 r. nadbudowano wieżę. W czasie wojen szwedzkich

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, wnętrze, wyposażenie, instalacje)

SYTUACJA

Kościół położony jest na obszarze zespołu staromiejskiego Brodnicy, w bloku zabudowy ograniczonym ulicami: Farną od południa, Kilińskiego od wschodu, Starym Placem Szkolnym od północy i Kopernika od zachodu.

MATERIAŁ I KONSTRUKCJA

Fundamenty - kamienne.

Ściany - murowane z cegły pełnej, palonej, na zaprawie wapiennej, w wątku gotyckim, z użyciem kształtek do opracowania otworów okiennych i wejściowych oraz sztucznego kamienia do laskowań okiennych. Glify okienne i blendy na wieży otynkowane. Prezbiterium dodatkowo dekorowane zendrówką układaną rombowo. W licu korpusu nawowego pozostawione otwory maculcowe. Wewnętrzne lico murów obwodowych otynkowane.

Sklepienia - krzyżowo-żebrowe; w nawie głównej i prezbiterium - gwiazdziste. W nawach bocznych, kaplicy Świętego Krzyża oraz starej i nowej zakrystii krzyżowe. W II kondygnacji wieży ceglana kolebka.

Stropy - w kruchcie zachodniej - sufit płaski. Na wyższych kondygnacjach wieży drewniane stropy belkowe.

Więźba dachowa - drewniana. Krokwiowo-jętkowa ze stroczykami w co 3 wiązarze, wzmacniana podłużnie płatwiami.

Pokrycie dachowe - dachówka ceramiczna klasztorna. Iglica wieży pokryta blachą miedzianą.

Otwory okienne - w przewodzie o wykroju ostrołukowym, z podziałem lancetowym i maswerkami ze sztucznego kamienia. Okno w ścianie zachodniej nawy północnej zamknięte półkoliście. W ścianie wschodniej nawy północnej okulus.

Stolarka okienna - pojedyncze ramy metalowe ze szkleniem witrażowym. W oknach wieży drewniane żaluzje.

Otwory wejściowe - w przewodzie o wykroju ostrołukowym. Z prezbiterium do zakrystii oraz portal główny profilowany, wielouskokowy. Wejście zewnętrzne do nowej zakrystii prostokątne. Z obu krucht bocznych do naw bocznych - zamknięte półkoliście. Zewnętrzne do krucht bocznych - zamknięte odcinkowo.

Stolarka drzwiowa - drewniana. Drzwi zewnętrzne do zakrystii oraz z zakrystii do prezbiterium 1-skrzydłowe, ramowe. Z prezbiterium do starej zakrystii 2-skrzydłowe, ramowe. Drzwi główne w masywie zachodnim drzwi z naw bocznych do krucht bocznych oraz zewnętrzne do krucht bocznych 2-skrzydłowe, szpungowe. Drzwi z kruchty zachodniej do kaplicy Świętego Krzyża 1-skrzydłowe, szpungowe. Drzwi zewnętrzne do wieżyczki schodowej prowadzącej na wieżę oraz z wieżyczki na wieżbę dachową 1-skrzydłowe, deskowe. Między kruchtą zachodnią a korpusem nawowym oraz w wejściu do kaplicy świętego Krzyża krata.

14. Kubatura 9100 m ³	15. Powierzchnia użytkowa 760 m ²	16. Przeznaczenie pierwotne sakralne	17. Użytkowanie obecne sakralne
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja 1948 - naprawa dachu wieży oraz założenie instalacji odgromowej; 1953 - wstawienie nowych okien witrażowych; 1958 - przełożenie dachu nad prezbiterium oraz naprawa szczytu wschodniego; 1971 - prace konserwatorskie w nawach bocznych sprawdzające występowanie polichromii ściennych; 1974 - obudowa chóru muzycznego, projekt odsłonięcia wejścia pd do prezbiterium oraz projekt nowych ławek dla wiernych; 1993 - badania archeologiczne krypty Działyńskich; 1995 - impregnacja więźby dachowej wieży, wymiana pokrycia dachowego na wieży, uzupełnienie pokrycia dachowego nad prezbiterium, naprawa dachu nad zakrystią, otynkowanie blend na wieży i szczycie wschodnim, pokrycie blachą uskoków skarp, zabezpieczenie witraży od zewnątrz metalową siatką; 1994-1996 - malowanie ścian wewnątrz kościoła, kompleksowy remont wieży z pokryciem dachu blachą miedzianą, konserwacja gotyckich rzeźb apostołów; 1997 - wstępne prace badawcze, rekonstrukcja oraz powierzchniowe wzmocnienie detalu architektonicznego (zworniki, baldachimy, konsole ze sztucznego kamienia).		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycia dachu, wyposażenie i instalacje) bardzo dobry	
		20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie - sformułowanie programu konserwatorskiego na konserwację polichromii we wnęce ściany zachodniej, po pn stronie głównego wejścia.	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

24. Uwagi różne

Karta finansowana
przez WKZ w Toruniu

25. Opracował

tekst mgr Ewelina Nawrocka, mgr Małgorzata Wojdyło, X.99

imię, nazwisko, data, podpis

plany, rysunki mgr E. Nawrocka, mgr M. Wojdyło, X.99

imię, nazwisko, data, podpis

zdjęcia fotogr. mgr S. Wojdyło, X.99

imię, nazwisko, data, podpis

miejsce przechowywania negatywów u autora

Karta po wypełnieniu podlega ochronie na podstawie przepisów prawa autorskiego

22. Bibliografia

Diecezja Toruńska. Historia i teraźniejszość. T. 3. Dekanat
brodnicki, Toruń 1998.
Katalog zabytków sztuki w Polsce. T. XI, województwo bydgos-
kie, z. 2, d. pow. brodnicki, Warszawa 1971.
T. Mroczo - Architektura gotycka na ziemi chełmińskiej,
Warszawa 1980.
Spis zabytków architektury, Warszawa 1964.

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

23. Źródła ikonograficzne i fotograficzne (rodzaj, miejsce przechowania, sygnatury)

27. Załączniki

6 wkładek

1. Miejscowość Brodnica	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) kościół paraf. rzym.-kat. p.w. św. Katarzyny	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) c.d. pkt. 12 i 13
----------------------------	---	---

c.d. pkt. 12

kościół uległ uszkodzeniom w 1655 r., odnowiony został w 2 połowie XVII w. oraz ponownie w 1722 i 1867 r. Znaczne zniszczenia przyniósł kościołowi w 1848 r. huragan, który uszkodził dach, wieżę oraz przypory. Od 1853 r. pod kierunkiem budowniczego królewskiego Schlichtinga prowadzono prace remontowe, które ukończono w 1856 r. Następne remonty prowadzono w roku 1867 (naprawa fundamentów), w latach 1880-1889 (wymiana witraży), 1904-1908 (prace przy prezbiterium), 1913 r. (pokrycie hełmu wieży blachą miedzianą), 1920 r. (prace przy wieży południowej) i 1927 r. (remont zakrystii i krucht bocznych, wymalowanie portali i wnęk, wprowadzenie malowideł ściennych w kaplicy).

c.d. pkt. 13

Schody - stopnie wejściowe do kościoła z betonu. Schody z kruchty zachodniej na emporę żelbetonowe, kręcone z rdzeniem, z kutą balustradą. W wieżyczkach schodowych ceglane, kręcone.

Posadzki - w nawie głównej i prezbiterium - płytki marmurowe. W nawach bocznych, kruchcie zachodniej i kaplicy Świętego Krzyża - płytki ceramiczne. Na emporze organowej - lastriko. W starej i nowej zakrystii oraz kruchtach bocznych - posadzka betonowa.

Podłogi - w wieży podłoga deskowa.

RZUT

Kościół orientowany. Korpus założony na planie prostokąta zbliżonego do kwadratu, 3-nawowy, 4-przęsłowy, z prostokątnym, 3-przęsłowym prezbiterium prosto zamkniętym, z masywem zachodnim o prostokątnych przęsłach. Przy ścianie południowej korpusu trójboczna absyda kaplicy Świętego Krzyża. Na osi ściany północnej i południowej korpusu prostokątne kruchty boczne. Wieloboczne wieżyczki schodowe od południa w narożnikach między prezbiterium a korpusem oraz między korpusem a kaplicą. Przy północnej ścianie prezbiterium zakrystia, przy południowej stara zakrystia.

BRYŁA

Korpus i prezbiterium oskarpowane 2-uskokowo. Nad korpusem nawowym i prezbiterium osobne dachy 2-spadowe. Wieża kryta dachem ostrosłupowym. Kruchty boczne kryte dachami pulpitowymi, kaplica Świętego Krzyża dachem 3-połaciowym.

Wkładkę założył: mgr E. Nawrocka, październik 1999 r.
(imię, nazwisko, data)

Wzór ODZ 1978 r.

Miejsce przechowywania negatywów:

ELEWACJE

Elewacja zachodnia - niesymetryczna. Główny portal wejściowy na osi, umieszczony w płytkim ryzalicie. W części północnej, w partii cokołu, eliptyczna wnęka, nad którą trójkątny zarys po nie zrealizowanym zadaszaniu. Powyżej cokołu wysokie okno. W górnej partii dwa szczyty schodkowe w formie trójkątnie zamkniętych lizen oddzielonych płycinami. W części południowej wieża - w dolnej partii z niskim wejściem do kaplicy i otworem okiennym w większej blendzie. Dwie górne kondygnacje wyznaczone wąskimi okienkami oraz fryzem z niższych okien i blend zawartych w prostokątnych obramieniach. Wieża zwieńczona krenelażem i iglicą. Szczyt zachodni korpusu trójkątny ze sterczynkami, lizenami i wypełnieniem w formie dużych blend.

Szczyt wschodni prezbiterium - schodkowy, 5-osiovy, z wielobocznymi filarkami przechodzącymi w sterczyny, między którymi występują ażurowe wimpergi. Dolna część szczytu oddzielona fryzem z zamurowanym szerokim oknem.

Elewacja północna i południowa korpusu - 4-osiove z bryłami krucht bocznych w drugiej osi od wschodu, zwieńczone tymkowanym fryzem opaskowym. W ścianie południowej masywu wieżowego 3-boczna absyda kaplicy.

Elewacja północna i południowa prezbiterium - 3-osiove, z bryłami zakrystii w pierwszej osi od zachodu. Zakrystia południowa z trójkątnym szczytem z lizenami, z zamurowanym oknem w dolnej części. Pod zakrystią krypta Działyńskich. Zakrystia północna z oknem i blendą nad wejściem w ścianie północnej oraz oknem i dwoma blendami w ścianie wschodniej.

WNĘTRZE

Łuk tęczyowy ostrołukowy, profilowany, wsparty na półfilarach. Sklepienia dźwigane przez 8-boczne filary międzynawowe. Spływy sklepień z wiązkami słupek, konsole z dekoracją roślinną. Ściany korpusu oraz sklepienia pokrywa gotycka polichromia w postaci zacheuszków, ornamentów roślinnych, fragmentów scen figuralnych oraz banderoli z minuskułowymi napisami. Na pierwszym od wschodu filarze renesansowa polichromia z medalionami, napisami oraz postaciami alegorycznymi.

WYPOSAŻENIE

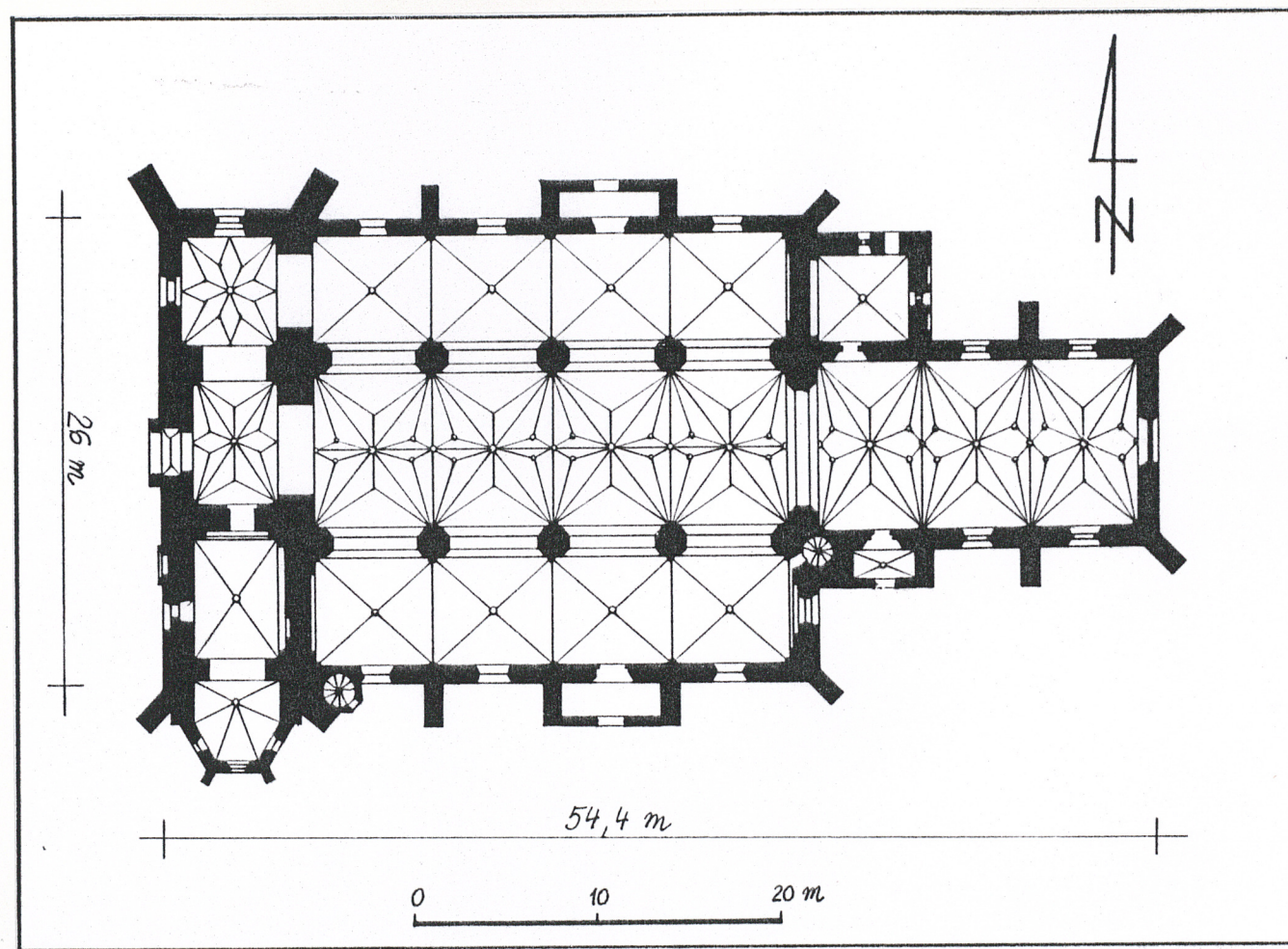
Barokowy ołtarz główny z poł. XVII w., ołtarze boczne: północny przy tęczy późnobarokowy z 1 poł. XVIII w., południowy przy tęczy z ok. poł. XVII w., w zamknięciu nawy pn późnobarokowy z poł. XVIII w., w zamknięciu nawy pd regencyjny z 1730 r., pozostałe ołtarze przy filarach manierystyczne z XVII w. oraz barokowe i rokokowe z poł. XVIII w. Późnobarokowa ambona z 2 ćw. XVIII w., kamienna chrzcielnica z XIV-XV w., gotycko-renesansowe stalle z 1539 r., dwie ławy renesansowe z 1583 r., fotel i krzesło z ok. poł. XVII w., komoda zakrystyjna z 2 poł. XVIII w., trzy średniowieczne szafki za ołtarzem głównym oraz dwie szafki ścienne w zakrystii z XVII-XVIII w., skarbona z okuciami i XVII-wieczną kłódką, późnobarokowy XVIII-wieczny obraz na blasze Ukrzyżowanie, malowany w poł. XIX w. obraz o tym samym przedstawieniu, zespół gotyckich rzeźb 12 apostołów umieszczonych na kamiennych konsolach pod baldachimami przy filarach nawy głównej i półfilarach prezbiterium, gotycka rzeźbiona głowa św. Jana Chrzciciela z końca XIV w. na metalowej misie, krucyfiks z ok. poł. XVI w., epitafia z portretami trumiennymi. Rokokowa monstrancja z przełomu XVIII/XIX w., neogotycki kielich mszalny z 1883 r., patena z 1726 r., 2 regencyjne krzyże ołtarzowe, w ołtarzu przy I filarze po stronie pd sukienka z XVIII w., meluzyna i lawetarz z poł. XVII w., 2 cynowe lichtarze z 1793 r., różowy ornat z tkaniny z poł. XVIII w.

1. Miejscowość Brodnica	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) kościół paraf. rzym.-kat. p.w. św. Katarzyny	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) c.d. pkt. 13 oraz dokumentacja rysunkowa i fotograficzna
----------------------------	---	--

c.d. pkt. 13

INSTALACJE

elektr., odgromowa, c.o.

Wkładkę założył: mgr E. Nawrocka, październik 1999 r.
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: u autora

Rzut kościoła - skala 1:400

Wzór ODZ 1978 r.

1

2

3

1. Elewacja zachodnia - fragment
2. Portal główny w elewacji zachodniej
3. Południowa część elewacji zachodniej z wejściem do kaplicy

1. Miejscowość	2. Obiekt (nazwa jak w karcie)	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
Brodnica	kościół paraf. rzym.-kat. p.w. św. Katarzyny	dokumentacja fotograficzna

4

5

6

Wkładkę założył: mgr F. Nawrocka, październik 1999 r.
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: u autora

4. Zwieńczenie elewacji zachodniej
5. Elewacja południowa korpusu i prezbiterium - fragment
6. Absyda kaplicy przy południowej ścianie masywu zachodniego

7

8

9

7. Stara zakrystia przy południowej ścianie prezbiterium
8. Szczyt wieńczący ścianę wschodnią prezbiterium
9. Ażur szczytu wschodniego prezbiterium - widok z wieży kościoła

WKLADKA DO KARTY EWIDENCYJNEJ ZABYTEKÓW ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA

ZAŁĄCZNIK NR 4

1. Miejscowość	2. Obiekt (nazwa jak w karcie)	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
Brodnica	kościół paraf. rzym.-kat. p.w. św. Katarzyny	dokumentacja fotograficzna

10

11

12

Wkładkę założył: mgr F. Nawrocka, październik 1999
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów:

10. Elewacja północna korpusu nawowego
11. Zakrycia przy ścianie północnej prezbiterium
12. Krenelaż wieży od strony iglicy

Wzór ODZ 1978 r.

13

14

15

13. Wnętrze - widok w kierunku prezbiterium
 14. Sklepienie w nawie głównej
 15. Wnętrze - widok w kierunku zachodnim

1. Miejscowość Brodnica	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) kościół paraf. rzym.-kat. p.w. św. Katarzyny	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) dokumentacja fotograficzna
----------------------------	---	--

16

17

18

Wkładkę założył: mgr E. Nawrocka, październik 1999
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: u autora

16. Nawa północna - widok w kierunku wschodnik
17. Nawa południowa - widok w kierunku wschodnim
18. Sklepienie w prezbiterium

Wzór ODZ 1978 r.

19

20

21

19. Wnętrze kaplicy Świętego Krzyża
 20. Portal wejściowy z prezbiterium do zakrystii
 21. Polichromia nad wejściem z południowej kruchty bocznej

1. Miejscowość Brodnica	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) kościół paraf. rzym.-kat. p.w. św. Katarzyny	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) dokumentacja fotograficzna
----------------------------	---	--

22

23

24

Wkładkę założył: mgr E. Nawrocka, październik 1999
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: u autora

22. Okno w kaplicy
23. Przejście między pomieszczeniami na górnej kondygnacji
masywu zachodniego
24. Schody drabiniaste w wieży

Wzór ODZ 1978 r.

25

26

25. Drewniana konstrukcja dźwigająca dzwony w wieży
 26. Więźba dachowa nad korpusem